

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ
МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ХОДИМЛАРИНИ
ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ
РЕСПУБЛИКА
ЎҚУВ МЕТОДИКА МАРКАЗИ

“ТЕЖАМКОРЛИК САБОҚЛАРИ”

(Мактабгача таълим муассасалари учун дастур)

Тошкент -2015й

Аннотация

Ушбу дастурда мактабгача ёшдаги болаларда илк тежамкорлик тушунчаларини шакллантириш орқали, уларнинг онгида атроф муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлиш, ер, ер ости бойликлари, сув ҳамда бошқа табиий захиралар умуммиллий бойлик экани, улардан оқилона фойдаланиш зарурлигини англаш каби ижобий хислатларни таркиб топтириш бош мақсад қилиб олинган.

Дастур болаларни ер, ер ости бойликлари, сув, ҳамда бошқа табиий захиралар тежаш муҳофаза қилишга чақиради. Шунингдек, дастурда уйда, кўчада ўзини тутиш, қатъиян тақиқланган нарсалар: гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва бу нарсалардан болаларнинг фойдаланишлари қатъиян ман қилинганлиги ҳақида, сувни тежаш ва ундан оқилона фойдаланишдан илк сабоқлар баён қилинади.

Муаллифлар:

1. М.Н.Аъзамова
2. М.Файзуллаева
3. М.Рустамова

Тақризчилар:

- 1.Х. Ризаева - Тошкент ш. Юнусобод тумани 366-МТМ
мудираси
- 2.С.Мажидова- Тошкент ш. Учтепа тумани 550-МТМ
методисти

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2015-2019 йилларда иқтисодиёт тармоқлари ва ижтимоий соҳаларда энергия сиғимларини қисқартириш энергия тежайдиган технологияларни жорий этиш чора-тадбирлари Дастури тўғрисида”ги ПҚ-2343- рақамли қарори қабул қилинди.

Мазкур Қарорини ижросини таъминлаш мақсадида 2015-2016 ўқув йилидан бошлаб мактабгача таълим тизимида "Тежамкорлик сабоқлари" дастури асосида таълим-тарбия ишларини олиб бориш вазифаси қўйилган.

Ўқиш махсус дастурлар асосида олиб борилади. Мактабгача таълим муассасаларида тежамкорликни ўрганиш бўйича "Тежамкорлик сабоқлари" махсус курси ўргатилади.

Ҳар бир бола тежаш –бу нарсаларни исроф қилмаслик, уни кадрлаш, ҳар бир табиий бойликларни (сув, газ,электр токи), ўз меъёрида ишлата билиш, ва улардан оқилона фойдаланиш зарурлигини англашни гўдаклигидан ўрганиши лозим.

Мактабгача таълим муассасаларида тежамкорликни ўрганиш бўйича **"Тежамкорлик сабоқлари" дастур асосида уч босқичда олиб борилади:**

1.Ўрта ёш (4-5ёш)

2.Катта ёш (5-6 ёш)

3.Мактабга тайёрлов даври (6-7 ёш)

"Тежамкорлик сабоқлари" **дастурининг мақсади** болаларда умумий ахлоқ меъёрлари талабларига жавоб берадиган, уларнинг шахс сифатида камол топишига асос бўла оладиган иқтисодий билим, кўникма ва малакаларни шакллантиришдан иборат.

Дастурнинг вазифалари:

болаларда ҳаётдаги ижобий ва салбий ҳолатларга нисбатан сезгирликни таркиб топтириш;

умумий ахлоқ кўникмаларини ривожлантириш, жамоат жойларида ўзини тутушни, ер ости бойликларини (сув, газ,электр токи) исроф қилмаслик, уни кадрлашни тарбиялаб бориш;

Мактабгача ёшидаги болаларга тежамкорлик ҳақида таълим-тарбия беришда болаларнинг ёш хусусиятларини ҳисобга олиш зарур. Тежамкорлик қоидаларни баён қилиб беришда ўйин усулларида фойдаланиш тавсия қилинади.

Тежамкорлик сабоқлари интеграциялашган машғулот тарзида: атроф-муҳит, табиат билан таништириш, бадий адабиёт, одобнома, тасвирий фаолият машғулотларини мужассамлаштирган ҳолда олиб борилади. Қуйида мактабгача таълим муассасаларида "Тежамкорлик сабоқлари" дастурининг мавзуларини режалаштириш тақдим этилади.

Мактабгача таълим муассасаларида "Тежамкорлик сабоқлари" дастури бўйича мужассам машғулотларнинг режаси ва мазмуни

Ўрта гуруҳ

Т/Р	Мавзулар
	I-БОБ. Чароғон хонодон
1	Уйимизда чироқ бор
2	Телефондан фойдаланиш қоидалари
3	Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(электр розеткалари ва электр жиҳозлар)
4	Электр токини тежаймиз
5	“Чароғбон” касби билан таништириш
6	Зўр мул்தфильм кўрамиз
7	“Қўғирчоқ Лолахонни кийимини дазмоллаймиз” таълимий ўйин
8	“Кўчамиздаги чироқлар” расм иши
9	З.Ибраҳимова. “Чироқ-ёруғлик” ҳикоясини ўқиб бериш
	II-БОБ.Сувни эъзозлаш
1	“Сувни эъзозлаш” ҳақида суҳбат
2	Қўл ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш
3	Тиш ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш
4	“Бола уйда ёлғиз” суҳбат
5	“Қўғирчоқ Лолахонни кийимини ювамиз” таълимий ўйин
6	Полиз ўсимликларини парвариш қилиш
7	“Сув кимга керак?” таълимий ўйин
8	Ў.Хошимов “Томчи ҳақида эртак”
9	“Сувни қадрла” номли шеърни ўқиб бериш
	III-БОБ. Газ ўта фойдали, лекин...
1	“Онамиз-пазанда” суҳбат
2	Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш)
3	Ўт ўчирувчилар меҳнати билан таништириш
4	“Ёнғин” шеърини ўқиб бериш
5	“Ҳаётда учрайдиган тасодифий вазиятлар” суҳбат

6	“Ошхона буюмлари ” таълимий ўйин
7	“Қўғирчоқ Лолахонни овқатлантирамиз” таълимий ўйин
8	«Тежамкорлик- яхши одат» суҳбат

I-БОБ. Чароғон хонодон

1-мавзу. Уйимизда чироқ бор.

Болаларга чироқ орқали уйларида ёруғ, дилларимиз равшан эканини тушунтириш. Чироқни тежаш ва ундан оқилона фойдаланиш кераклиги ҳақида тушунча бериш. Кундуз кунлари чироқни ўчириш, чироқни тежаш, чироқ ёқиш тугмаларини бекорга ўйнамаслик, ундан оқилона фойдаланишга ўргатиш.

2-мавзу. Телефондан фойдаланиш қоидалари

Болаларга телефон электр қуввати туфайли ишлаши ҳақида тушунча бериш. Телефондан фойдаланилганда унинг симларини ўйнамаслик, симларига шикаст етказмаслик кераклиги ҳақида тушунча бериш.

Телефон хизматининг ўзига хос авфзаллик ва салбий томонлари борлиги ҳақида суҳбатлашиш. Телефондан доимий фойдаланиш ҳам инсон соғлигига зарар эканлигини, уяли телефонлар ундан ҳам зарари кўплигини уқтириш.

Болаларга телефондан фойдаланиш қоидаларини, яқин инсонларнинг телефон рақамларини билишларини тушунтириш. Телефон орқали ҳақиқий сўзлашишни махсус машқлар жараёнида мустақамлаш ва ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

3-мавзу. Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш. (электр розеткалари ва электр жиҳозлар)

Болаларга уй- рўзғорда фойдаланишда хавф туғдирадиган нарсалар: гугурт, зарядли ўт олдиргичнинг инсон ҳаётига хавф солиши ҳақида суҳбатлашиш.

Болаларга уй- рўзғорда фойдаланишда хавф туғдирадиган нарсалар: қатъиян тақиқланган нарсалар: гугурт, зарядли ўт олдиргич, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар билан таништириш.

Болаларга гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар^аа^а фақатгина катталар фойдаланиши мумкинлигини тушунтириш. Бу нарсалардан болаларнинг фойдаланишлари қатъян ман қилинганлиги ҳақида огоҳлантириш. Бола ҳар қандай вазиятда ҳам мустақил равишда гугурт ишлатишда, газ плитасини ёқиши, электр жиҳозларидан фойдаланиши, ,қ^её^аа^а ў^ёа^ёо^о і^а÷^ёа^ёё^ёі^а і^ёа^ёа^а ў^қё^ёа^ёё^ёё^аё^ё мумкин эмаслигини тушунтириш. Тушунтириш давомида турли бадий асарлар, ўйинлардан ^оі^ёа^аё^аі^ёё.

4-мавзу. Электр токини тежаймиз

Болаларга электр токига нисбатан эҳтиёткорона муносабатни тарбиялаш, электр токини тежашга ўргатиш. Кундуз кунлари чироқни ўчириш, чироқни тежаш, чироқ ёқиш тугмаларини бекорга ўйнамаслик, ундан оқилона фойдаланишга ўргатишда давом этиш.

5-мавзу. “Чароғбон” касби билан таништириш.

Болаларни чароғбон касби ҳақидаги билимларни аниқлаш ва кенгайтириш. Чароғбон бўлиш учун қандай билим, тажрибага эга бўлиш кераклиги ҳақидаги тушунчаларини кенгайтириш. Чароғбон касбига бўлган муҳаббатни ошириш.

6-мавзу. Зўр мул்தфильм кўрамиз

Болаларга телевизор электр қуввати туфайли ишлаши ҳақида тушунча бериш. Телевизордан фойдаланилганда унинг олдига яқин бормаслик, унинг муруватларини бекорга босмаслик, телевизорни яқиндан кўриш кўзга ёмон таъсир кўрсатиши ҳақида тушунча бериш.

Телевизор кўриш қоидалари ҳақида ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

7-мавзу. “Қўғирчоқ Лолахонни кийимини дазмоллаймиз” таълимий ўйин

Болаларга дазмол, дазмол қилиш, дазмолланган кийимлар сип-силлиқ, чиройли бўлиши ҳақида тушунча бериш. Мазкур ўйин орқали болаларнинг меҳнатга бўлган қизиқишини тарбиялаш.

Машғулот давомида болаларга дазмол электр қуввати туфайли ишлаши ҳақида тушунча бериш. Катталар дазмолдан фойдаланганларида уларнинг олдига яқин бормаслик, акс ҳолда бирор жойлари иссиқ дазмолдан куйиб қолишлари мумкинлиги ҳақида тушунча бериш.

Дазмолдан фойдаланиш қоидалари ҳақида ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

8-мавзу. “Кўчамиздаги чироқлар” расм иши

Болаларга “Кўчадаги чироқлар” мавзусида мустақил ижод қилиш учун шароит яратиб бериш. Чироқларни гуаш бўёғи билан чизиш, унинг тузилиши, жойлашишига аҳамият бериш. Мўйқалам билан ишлаш техникасини шакллантириш: мўйқаламни эркин ва ишонч билан юргиза олиш. Ишга нисбатан мустақиллик, ишонч, тартиб билан ишлашга ўргатиш. Ўз кўчаларига нисбатан муҳаббат уйғотиш.

9-мавзу. 3. Иброҳимова. “Чироқ-ёруғлик” ҳикоясини ўқиб бериш

Болаларни ҳикояга қизиқтириш, ҳикоя мазмунини тушунишларига ёрдам бериш, чироқни тежаш ва ундан оқилона фойдаланиш кераклиги ҳақида тушунча бериш.

II-БОБ.Сувни эъзозлаш

1-мавзу. “Сувни эъзозлаш” ҳақида суҳбат

Сув оби- ҳаёт эканлиги, сув бўлмаса ҳаёт бўлмаслиги, инсонларнинг ундан ичиш, ювиниш, деҳқончилик, чорвачилик, қурилиш ва ҳоказоларда фойдаланиши. Сувни асраш, оқар ариқларни тоза сақлаш, ахлат ташламаслик, сувни исроф қилмаслик, ундан оқилона фойдаланиш ҳар биримизнинг бурчимиз эканини тушунтириш. Сувнинг инсон ҳаёти учун зарурлиги, инсонга ҳузур, табиатга гўзаллик бағишлаши, энг бебаҳо бойлик эканлиги ҳақида тушунча бериш. Сувни исроф қилмаслик, уни асрашга оид мақол, ҳикоялар айтиб бериш, расмлар орқали тушунтириш.

2-мавзу. Қўл ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш

Болаларга шахсий гигиена қоидаларига риоя этишни ўргатиш. Болаларга қўл ювиш қоидасини тушунтириш ва амалда кўрсатиб бериш. Қўл ювиш вақтида сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунча бериш.

3-мавзу. Тиш ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш

Болаларга шахсий гигиена қоидаларига риоя этишни ўргатиш. Болаларга тиш ювиш қоидасини тушунтириш ва амалда кўрсатиб бериш. Тиш ювиш вақтида сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунча бериш.

4-мавзу. “Бола уйда ёлғиз” суҳбат

Болаларга уйда ёлғиз қолганларида сув кранларини очик қолдирмаслик, сувга эҳтиёткорлик муносабатда бўлиш, сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунча бериш.

5-мавзу. “Қўғирчоқ Лолахонни кийимини ювамиз” таълимий ўйин
Болаларда меҳнатсеварликни тарбиялаш. Болаларга куйлакни тоза ювиш, тоза чайиш, илиб қуришти ҳақида тушунча бериш. Куйлак қуриб бўлгач дазмоллаш кераклигини тушунтириш. Болаларга қўғирчоқни кийимини ювиш орқали сувга эҳтиёткорлик муносабатда бўлиш, сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунча бериш.

6-мавзу. Ўсимликларини парвариш қилиш

Болаларнинг полиз ўсимликлари ҳақидаги билимларини мустаҳкамлаш. Болаларнинг полиз ўсимликларига бўлган қизиқишлари ва уларни парваришлаганга бўлган иштиёқларини ривожлантириш. Болаларга ўсимликларини парвариш қилишда оқар сувлардан фойдаланиш, ичимлик сувини тежаш, сувни исроф қилмаслик ҳақида тушунча бериш.

7-мавзу. “Сув кимга керак?” таълимий ўйин

Сув оби- ҳаёт эканлиги, сув инсонлар, ҳайвонлар, ўсимликлар учун кераклиги, сув бўлмаса ҳаёт бўлмаслиги, инсонларнинг ундан ичиш, ювиниш, деҳқончилик, чорвачилик, қурилиш ва ҳоказоларда фойдаланиши. Сувни асраш, оқар ариқларни тоза сақлаш, ахлат ташламаслик, сувни исроф қилмаслик, ундан оқилона фойдаланиш ҳар биримизнинг бурчимиз эканини тушунтириш. Сувнинг инсон ҳаёти учун зарурлиги, инсонга ҳузур, табиатга гўзаллик бағишлаши, энг бебаҳо бойлик эканлиги ҳақида тушунча бериш. Сувни исроф қилмаслик, уни асрашга оид мақол, ҳикоялар айтиб бериш, расмлар орқали тушунтиришда давом этиш.

8-мавзу. Ў.Хошимов “Томчи ҳақида эртак”

Болаларни адабий эртакка қизиқтириш, маъносини тушунишларига ёрдам бериш. Сувнинг ер ва осмон оролиғида айланиши ҳақида тушунча бериш. Болаларни мантикий фикрлашга ундаш. Ичимлик сувини тежашга ўргатиш.

9-мавзу. “Сувни кадрла” шеърини ўқиб бериш

Болаларни шеър мазмунига қизиқтириш, маъносини тушунишларига ёрдам бериш. Сувнинг инсон, ўсимликлар учун зарурлиги, табиатга гўзаллик бағишлаши, энг бебаҳо бойлик эканлиги ҳақида тушунча бериш. Сувни

исроф қилмаслик, уни асрашга оид мақоллар айтиб бериш, расмлар орқали тушунтириш.

III-БОБ. Газ ўта фойдали, лекин...

1-мавзу. “Онамиз-пазанда” суҳбат

Болаларни ота-онасига ошхона ишларига ёрдам беришга одатлантириш. Ўзи қилган ишнинг бошқаларга фойдаси борлигини билишга, бошлаган ишини охирига етказиб, ҳаммага ёқадиган бўлишга ундаш. Меҳнатнинг натижасини кўрганда қувонишни тушунтириш, меҳнатга тўғри муносабатни тарбиялаш. Ошхона асбобларидан эҳтиёткорона фойдаланишга ўргатиш. Болаларга ошхонада газдан нотўғри фойдаланилса, катта хавф туғдириши, кўпдан кўп фалокатлар чиқаришини, шу сабабдан газ плитасига яқинлашмаслик ва турли муруватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш;

Болаларга ошхонада газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билиш ҳақида тушунча бериш.

2-мавзу. Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш)

Болаларга уй- рўзғорда фойдаланишда хавф туғдирадиган нарсалар: катъиян тақиқланган нарсалар: гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар билан таништириш.

Газни тушунган ҳолда қўллаганда оилалар учун ўта фойдали экани, уларнинг оила юмушларини енгиллаштириши, агарда улардан нотўғри фойдаланилса, катта хавф туғдириши, кўпдан кўп фалокатлар чиқаришини, шу сабабдан газ плитасига яқинлашмаслик ва турли муруватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш, газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билиш.

3-мавзу. Ўт ўчирувчилар меҳнати билан таништириш

“Ўт ўчирувчи” касби ҳақидаги билимларни аниқлаш. Одамларни хавф-хатардан муҳофаза қилаётган ташкилотлар ишлари билан таништириш. Кишиларнинг мол-мулклари ва ҳаётларини хавф остида қолишига нималар сабаб бўлиши ҳақидаги тушунчаларга эга бўлишларига эришиш. Ўт ўчиришда замонавий асбоб-ускуналар билан таништириш. Нима учун хизмат қилишини ўргатиш.

4-мавзу. “Ёнғин” шеърини ўқиб бериш

Болаларга шеърни ўқиб бериш орқали гугурт билан ўйнаш ёнғинга олиб келишини, ёнғин - ҳалокат, кулфат экани ҳақида расмлар орқали тушунча бериш. Ёнғиннинг келиб чиқиш сабаблари ва олдини олиш йўллари ҳақида тушунча бериш. Ёнғинга қарши қонун-қоидалар билан таништириш. Болаларга гугурт ўйнамаслик, газ плитасига яқинлашмаслик ва турли муруватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш, газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билишга ўргатиш.

5-мавзу. “Ҳаётда учрайдиган тасодифий вазиятлар” суҳбат

Болаларга тасодифий вазиятлардан чиқиш учун телефондан фойдаланиш қоидаларини, таниш ва яқин инсонларнинг телефон рақамларини билишларини ўргатиш. Болаларни телефон билан ўйнашни тасодифан телефон қилишдан фарқлашга ўргатиш. Телефон орқали ҳақиқий сўзлашишни махсус машқларда мустаҳкамлаш ва ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

6-мавзу. “Ошхона буюмлари ” таълимий ўйин

Ошхона идишлари ва анжомларини (газ плитаси, козон, капкир, чўмич) фарқлашга, номларини тўғри айтишга ўргатиш. Ўйин давомида ошхонада болаларга қатъиян тақиқланган нарсаларни: гугурт ўйнамаслик, газ плитасини ёқмасликни тушунтириш.

7-мавзу. “Қўғирчоқ Лолахонни овқатлантирамиз” таълимий ўйин

Болаларни овқатланиш одобига ўргатиш. Болаларни овқатланиш вақтида ишлатиладиган анжомлар билан таништириш ва сўз луғатини бойитиш. Ўйин давомида ошхонада болаларга қатъиян тақиқланган нарсаларни: гугурт ўйнамаслик, газ плитасини ёқмасликни тушунтириш.

8-мавзу. «Тежамкорлик- яхши одат» суҳбат

Тежаш — бу нарсаларни исроф қилмаслик, уни қадрлаш, ҳар бир буюмни ўз меъёрида ишлата билиш эканлиги. Исрофгарчиликка йўл қўймаслик, режалилик ҳар бир оилага қут-барака, бахт-саодат олиб келиши. Исрофгарчиликнинг охири ночорлик, хор-зорликка олиб келишлигини ривоят, ҳикоятлар орқали тушунтириш.

**Мақтабгача таълим муассасаларида "Тежамкорлик сабоқлари"
дастури бўйича мужассам машғулотларнинг режаси ва мазмуни**

Катта гуруҳ

Т/Р	Мавзулар
I-БОБ. Чароғон хонодон	
1	Уйимизда чироқ бор
2	Электр жиҳозлари ва уларга эҳтиёткорлик чоралари
3	Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(электр розеткалари ва электр жиҳозлар)
4	Электр токини тежаймиз
5	“Чароғбон” касби билан таништириш
6	“Бола уйда ёлғиз” суҳбат
7	“Қўғирчоқ Лолахонни кийимини дазмоллаймиз” таълимий ўйин
8	“Кўчамиздаги чироқлар” расм иши
9	Пўлат Мўмин. “Чароғбон” шеърини ўқиб бериш
II-БОБ. Сувни эъзозлаш	
1	“Сувни эъзозлаш” ҳақида суҳбат
2	Қўл ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш
3	Тиш ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш
4	“Бола уйда ёлғиз” суҳбат
5	“Қўғирчоқ Лолахонни кийимини ювамиз” таълимий ўйин
6	Полиз ўсимликларини парвариш қилиш
7	“Сув кимга керак?” таълимий ўйин
8	Сувни тежаш ҳақида мақолларни ўрганиш
9	Сув ва дарахт ҳикоясини ўқиб бериш
III-БОБ. Газ ўта фойдали, лекин...	
1	“Онамиз-пазанда” суҳбат
2	Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш)
3	Ўт ўчирувчилар меҳнати билан таништириш
4	“Ёнғин” мавзусида суҳбат
5	“Ҳаётда учрайдиган тасодифий вазиятлар” суҳбат
6	“Ошхонада” таълимий ўйин
7	Газ плитаси расм иши
8	“Қўғирчоқ Лолахонни овқатлантирамиз” таълимий ўйин
9	«Тежамкорлик- яхши одат» суҳбат

1-мавзу. Уйимизда чироқ бор.

Болаларга чироқ орқали уйларимиз ёруғ, дилларимиз равшан эканини тушунтириш. Чироқни тежаш ва ундан оқилона фойдаланиш кераклиги ҳақида тушунча бериш. Кундуз кунлари чироқни ўчириш, чироқни тежаш, чироқ ёқиш тугмаларини бекорга ўйнамаслик, ундан оқилона фойдаланишга ўргатиш.

2-мавзу. Электр токи, у қаердан олинади?

Болаларга электр токи, у қаердан олиниши ҳақида қисқача маълумот бериш. Катталар меҳнатини қадрлаш, чироқни тежаш ва ундан оқилона фойдаланиш кераклиги ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш. Кундуз кунлари чироқни ўчириш, чироқни тежаш, чироқ ёқиш тугмаларини бекорга ўйнамаслик, ундан оқилона фойдаланишга ўргатишда давом этиш.

2-мавзу. Электр жиҳозлари ва уларга эҳтиёткорлик чоралари

Болаларга электр жиҳозлари, уларнинг электр қуввати орқали ишлаши ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш ва кенгайтириш. Болаларни электр токига нисбатан эҳтиёткорона муносабатларини тарбиялаш ҳамда электр токини тежашга ўргатишда давом этиш.

Қатъиян тақиқланган нарсалар: электр розеткалари ва электр жиҳозларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва бу нарсалардан болаларнинг фойдаланишлари қатъиян ман қилинганлиги ҳақида огоҳлантириш.

Болалар ҳар қандай вазиятда ҳам мустақил равишда электр жиҳозларидан фойдаланиши, қўлдан келтириладиган ҳар қандай ҳаллоқларнинг фойдаланишлари ҳақида огоҳлантириш. Ўқувчиларнинг давомида турли бадиий асарлар, ўқувчилардан оқилона фойдаланиш.

3-мавзу. Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(электр розеткалари ва электр жиҳозлар)

Болаларга уй- рўзғорда фойдаланишда хавф туғдирадиган нарсалар: қатъиян тақиқланган нарсалар: гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар билан таништириш.

Болаларга гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар^аа^а фақатгина катталар фойдаланиши мумкинлигини тушунтиришда^аа^а этиш. Бу нарсалардан болаларнинг фойдаланишлари қатъиян ман қилинганлиги ҳақида огоҳлантириш. Бола ҳар қандай вазиятда ҳам мустақил равишда гугурт ишлатишда, газ плитасини ёқиши, электр жиҳозларидан фойдаланиши, ,қ^её^аа^а ^уё^аё^оð ^ïä÷^ëàð^èé^íä ^îë^äë^ä ^ÿқ^èé^äà^øè^øë^äð^è мумкин эмаслигини тушунтириш. Тушунтириш давомида турли бадий асарлар, ўйинлардан ð^îé^äà^èé^íè^ø.

4-мавзу. Электр токини тежаймиз

Болаларга электр токига нисбатан эҳтиёткорона муносабатни тарбиялаш, электр токини тежашга ўргатиш. Кундуз кунлари чироқни ўчириш, чироқни тежаш, чироқ ёқиш тугмаларини бекорга ўйнамаслик, ундан оқилона фойдаланишга ўргатишда давом этиш.

5-мавзу. “Чароғбон” касби билан таништириш.

Болаларни чароғбон касби ҳақидаги билимларни аниқлаш ва кенгайтириш. Чароғбон бўлиш учун нима иш қилиш керак, чароғбон қандай билим, тажрибага эга бўлиши кераклиги ҳақидаги билимларни кенгайтириш. Чароғбон касбига бўлган муҳаббатни ошириш.

6-мавзу. “Бола уйда ёлғиз” суҳбат

Болаларга уй- рўзғорда фойдаланишда хавф туғдирадиган нарсалар: қатъиян тақиқланган нарсалар: гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар билан таништириш.

Болалар ёшини инобатга олган ҳолда эҳтиёткорлик билан тўғри фойдаланиш керак бўлган нарсалар: игна, қайчи, пичоқ;

Телевизордан фойдаланилганда унинг олдида яқин бормаслик, унинг муруватларини бекорга босмаслик, телевизорни яқиндан кўриш кўзга ёмон таъсир кўрсатиши ҳақида тушунча бериш.

Бола уйда ёлғиз мавзусида ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

7-мавзу. “Қўғирчоқ Лолахонни кийимини дазмоллаймиз” таълимий ўйин

Болаларга дазмол, дазмол қилиш, дазмолланган кийимлар сип-силлик, чиройли бўлиши ҳақида тушунча бериш. Мазкур ўйин орқали болаларнинг меҳнатга бўлган қизиқишини тарбиялаш.

Машғулот давомида болаларга дазмол электр қуввати туфайли ишлаши ҳақида тушунча бериш. Катталар дазмолдан фойдаланганларида уларнинг олдида яқин бормаслик, акс ҳолда бирор жойлари иссиқ дазмолдан куйиб қолишлари мумкинлиги ҳақида тушунча бериш.

Дазмолдан фойдаланиш қоидалари ҳақида ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

8-мавзу. “Кўчамиздаги чироқлар” расм иши

Болаларга кўчадаги чироқлар мавзусида мустақил ижод қилиш учун шароит яратиб бериш. Чироқларни гуаш бўёғи билан чизиш, унинг тузилиши, жойлашишига аҳамият бериш. Мўйқалам билан ишлаш техникасини шакллантириш: мўйқаламни эркин ва ишонч билан юргиза олиш. Ишга нисбатан мустақиллик, ишонч, тартиб билан ишлашга ўргатиш. Ўз кўчаларига нисбатан муҳаббат уйғотиш.

9-мавзу. Пўлат Мўмин. “Чароғбон” шеърини ўқиб бериш

Чароғбон касби ҳақидаги билимларни аниқлаш ва мустаҳкамлаш. Чароғбон касби нечоғлиқ керак касб эканлигини болаларга тушунтириш. Болаларни шеърга қизиқтириш, шеър мазмунини тушунишларига ёрдам бериш. Чароғбон касбига бўлган муҳаббатни ошириш.

II-БОБ. Сувни эъзозлаш

1-мавзу. “Сувни эъзозлаш” ҳақида суҳбат

Сув оби- ҳаёт эканлиги, сув бўлмаса ҳаёт бўлмаслиги, инсонларнинг ундан ичиш, ювиниш, деҳқончилик, чорвачилик, қурилиш ва ҳоказоларда фойдаланиши. Сувни асраш, оқар ариқларни тоза сақлаш, ахлат ташламаслик, сувни исроф қилмаслик, ундан оқилона фойдаланиш ҳар биримизнинг бурчимиз эканини тушунтириш. Сувнинг инсон ҳаёти учун зарурлиги, инсонга ҳузур, табиатга гўзаллик бағишлаши, энг бебаҳо бойлик эканлиги ҳақида тушунча бериш. Аҳоли кундалик эҳтиёжи учун вадопровод сувидан фойдаланиши, вадопровод суви махсус равишда тозаланиши, вадопровод жўмрагидан беҳудага сув оқаётган бўлса, уни тўхтатиб қўйиш зарурлиги, сувни асрашимиз кераклиги ҳақида тушунча бериш. Сувни исроф қилмаслик, уни асрашга оид мақол, ҳикоялар айтиб бериш, расмлар орқали тушунтириш.

2-мавзу. Қўл ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш

Болаларга шахсий гигиена қоидаларига риоя этишни ўргатиш. Болаларга қўл ювиш қоидасини тушунтириш ва амалда кўрсатиб бериш. Қўл ювиш вақтида сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунча бериш.

3-мавзу. Тиш ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш

Болаларга шахсий гигиена қоидаларига риоя этишни ўргатиш. Болаларга тиш ювиш қоидабини тушунтириш ва амалда кўрсатиб бериш. Тиш ювиш вақтида сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш.

4-мавзу. “Бола уйда ёлғиз” суҳбат

Болаларга уйда ёлғиз қолганларида сув кранларини очик қолдирмаслик, сувга эҳтиёткорлик муносабатда бўлиш, сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш.

5-мавзу. “Қўғирчоқ Лолахонни кийимини ювамиз” таълимий ўйин

Болаларда меҳнатсеварликни тарбиялаш. Болаларга куйлакни тоза ювиш, тоза чайиш, илиб қуришти ҳақида тушунча бериш. Куйлак қуриб бўлгач дазмоллаш кераклигини тушунтириш. Болаларга қўғирчоқни кийимини ювиш орқали сувга эҳтиёткорлик муносабатда бўлиш, сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш.

6-мавзу. Ўсимликларини парвариш қилиш

Болаларнинг полиз ўсимликлари ҳақидаги билимларини мустаҳкамлаш. Болаларнинг полиз ўсимликларига бўлган қизиқишлари ва уларни парваришлаганга бўлган иштиёқларини ривожлантириш. Болаларга ўсимликларини парвариш қилишда оқар сувлардан фойдаланиш, ичимлик сувини тежаш, сувни исроф қилмаслик ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш.

7-мавзу. “Сув кимга керак?” таълимий ўйин

Сув оби- ҳаёт эканлиги, сув инсонлар, ҳайвонлар, ўсимликлар учун кераклиги, сув бўлмаса ҳаёт бўлмаслиги, инсонларнинг ундан ичиш, ювиниш, деҳқончилик, чорвачилик, қурилиш ва ҳоказоларда фойдаланиши. Сувни асраш, оқар ариқларни тоза сақлаш, ахлат ташламаслик, сувни исроф қилмаслик, ундан оқилона фойдаланиш ҳар биримизнинг бурчимиз эканини тушунтириш. Сувнинг инсон ҳаёти учун зарурлиги, инсонга ҳузур, табиатга гўзаллик бағишлаши, энг бебаҳо бойлик эканлиги ҳақида тушунча бериш

Сувни исроф қилмаслик, уни асрашга оид мақол, ҳикоялар айтиб бериш, расмлар орқали тушунтиришда давом этиш.

8-мавзу. Сувни тежаш ҳақида мақолларни ўрганиш

Сувнинг ер ва осмон оралиғида айланиши ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш. Болаларни мантиқий фикрлашга ундаш. Ичимлик сувини тежашга ўргатишда давом этиш. Сувни асраш, оқар ариқларни тоза сақлаш, ахлат ташламаслик, сувни исроф қилмаслик ҳар бир боланинг бурчи эканини тушунтириш. Сувни исроф қилмаслик, уни асраш борасида мақолларни мазунли расмлар орқали тушунтириш.

9-мавзу. Сув ва дарахт ҳикоясини ўқиб бериш

Болаларни сув ва дарахт ҳақидаги ҳикояга қизиқтириш, маъносини тушунишларига ёрдам бериш. Дарахтнинг ўсиб унишида сувнинг аҳамияти катта эканини тушунишларига кўмаклашиш. Сувнинг ўсимликлар учун зарурлиги, табиатга гўзаллик бағишлаши, энг бебаҳо бойлик эканлиги ҳақида тушунча бериш. Сувни исроф қилмаслик, уни асрашга оид мақоллар айтиб бериш, расмлар орқали тушунтириш.

III-БОБ. Газ ўта фойдали, лекин...

1-мавзу. “Онамиз-пазанда” суҳбат

Болаларни ота-онасига ошхона ишларига ёрдам беришга одатлантириш. Ўзи қилган ишнинг бошқаларга фойдаси борлигини билишга, бошлаган ишини охирига етказиб, ҳаммага ёқадиган бўлишга ундаш. Меҳнатнинг натижасини кўрганда қувонишни тушунтириш, меҳнатга тўғри муносабатни тарбиялаш. Ошхона асбобларидан эҳтиёткорона фойдаланишга ўргатиш. Болаларга ошхонада газдан нотўғри фойдаланилса, катта хавф туғдириши, кўпдан кўп фалокатлар чиқаришини, шу сабабдан газ плитасига яқинлашмаслик ва турли мурватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш;

Газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билиш ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш.

2-мавзу. Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш)

Болаларга уй- рўзғорда фойдаланишда хавф туғдирадиган нарсалар: катъиян тақиқланган нарсалар: гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар билан таништириш.

Газни тушунган ҳолда қўллаганда оилалар учун ўта фойдали экани, уларнинг оила юмушларини енгиллаштириши, агарда улардан нотўғри фойдаланилса, катта хавф туғдириши, кўпдан кўп фалокатлар чиқаришини,

шу сабабдан газ плитасига яқинлашмаслик ва турли муруватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш, газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билиш.

3-мавзу. Ўт ўчирувчилар меҳнати билан таништириш

“Ўт ўчирувчи” касби ҳақидаги билимларни аниқлаш. Одамларни хавф-хатардан муҳофаза қилаётган ташкилотлар ишлари билан таништириш. Кишиларнинг мол-мулклари ва ҳаётларини хавф остида қолишига нималар сабаб бўлиши ҳақидаги тушунчаларга эга бўлишларига эришиш. Ўт ўчиришда замонавий асбоб-ускуналар билан таништириш. Нима учун хизмат қилишини ўргатиш.

4-мавзу. “Ёнғин” шеърини ўқиб бериш.

Болаларга шеърни ўқиб бериш орқали гугурт билан ўйнаш ёнғинга олиб келишини, ёнғин - ҳалокат, кулфат экани ҳақида расмлар орқали тушунча бериш. Ёнғиннинг келиб чиқиш сабаблари ва олдини олиш йўллари ҳақида тушунча бериш. Ёнғинга қарши қонун-қоидалар билан таништириш. Болаларга гугурт ўйнамаслик, газ плитасига яқинлашмаслик ва турли муруватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш, газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билишга ўргатиш.

5-мавзу. “Ҳаётда учрайдиган тасодифий вазиятлар” суҳбат

Болаларга тасадифий вазиятлардан чиқиш учун телефондан фойдаланиш қоидаларини, таниш ва яқин инсонларнинг телефон рақамларини билишларини ўргатиш. Болаларни телефон билан ўйнашни тасодифан телефон қилишдан фарқлашга ўргатиш. Телефон орқали ҳақиқий сўзлашишни махсус машқларда мустаҳкамлаш ва ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

6-мавзу. “Ошхонада ” таълимий ўйин

Ошхона идишлари ва анжомларини (газ плитаси, козон, капкир, чўмич) фарқлашга, номларини тўғри айтишга ўргатиш. Ўйин давомида ошхонада болаларга қатъиян тақиқланган нарсаларни: гугурт ўйнамаслик, газ плитасини ёқмасликни тушунтириш.

7-мавзу. “Қўғирчоқ Лолахонни овқатлантирамиз” таълимий ўйин

Болаларни овқатланиш одобига ўргатиш. Болаларни овқатланиш вақтида ишлатиладиган анжомлар билан таништириш ва сўз луғатини бойитиш. Ўйин давомида ошхонада болаларга қатъиян тақиқланган нарсаларни: гугурт ўйнамаслик, газ плитасини ёқмасликни тушунтириш.

8-мавзу. «Тежамкорлик- яхши одат» суҳбат

Тежаш - бу нарсаларни исроф қилмаслик, уни қадрлаш, ҳар бир буюмни ўз меъёрида ишлата билиш эканлиги. Исрофгарчиликка йўл қўймаслик, режалилик ҳар бир оилага қут-барака, бахт-саодат олиб келиши. Исрофгарчиликнинг охири ночорлик, хор-зорликка олиб келишлишини ривоят, ҳикоятлар орқали тушунтириш.

Мактабгача таълим муассасаларида "Тежамкорлик сабоқлари" дастури бўйича мужассам машғулотларнинг режаси ва мазмуни

Мактабга тайёрлов гуруҳ

Т/Р	Мавзулар
I-БОБ. Чароғон хонодон	
1	Электр токи, уни қаердан олинади?
2	Электр жиҳозлари ва уларга эҳтиёткорлик чоралари
3	Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(электр розеткалари ва электр жиҳозлар)
4	Электр токини тежаймиз
5	“Чороғбон” касби билан таништириш
6	“Бола уйда ёлғиз” суҳбат
7	“Қўғирчоқ Лолахонни кийимини дазмоллаймиз” таълимий ўйин
8	“Кўчамиздаги чироқлар” расм иши
9	Пўлат Мўмин. “Чороғбон” шеърини ўқиб бериш
II-БОБ. Сувни эъзозлаш	
1	“Сувни эъзозлаш” ҳақида суҳбат
2	Қўл ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш
3	Тиш ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш
4	“Бола уйда ёлғиз” суҳбат
5	“Қўғирчоқ Лолахонни кийимини ювамиз” таълимий ўйин
6	Хона ўсимликларини парвариш қилиш
7	“Сув кимга керак?” таълимий ўйин
8	Ў.Хошимов “Томчи ҳақида эртақ”
9	Сувни асраш ҳақида мақолларни ўргатиш
III-БОБ. Газ ўта фойдали, лекин...	
1	“Онамиз-пазанда” суҳбат
2	Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш)
3	Ўт ўчирувчилар меҳнати билан таништириш
4	“Ёнғин” шеърини ўқиб бериш
5	“Ҳаётда учрайдиган тасодифий вазиятлар” суҳбат
6	“Оила” таълимий ўйин

7	“Қўғирчоқ Лолахонни овқатлантирамиз” таълимий ўйин
8	«Тежамкорлик- яхши одат» суҳбат

I-БОБ. Чароғон хонодон

1-мавзу. Электр токи, у қаердан олинади?

Болаларга электр токи, у қаердан олиниши ҳақида қисқача маълумот бериш. Катталар меҳнاتини қадрлаш, чироқни тежаш ва ундан оқилона фойдаланиш кераклиги ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш. Кундуз кунлари чироқни ўчириш, чироқни тежаш, чироқ ёқиш тугмаларини бекорга ўйнамаслик, ундан оқилона фойдаланишга ўргатишда давом этиш.

Машғулот давомида ўтмишдаги ёритиш тизимларини (шағам, пилик, керосинли лампалар), улардан фойдаланиш йўллари кўрсатиш. Қоронғиликда улардан фойдаланиш тажрибасини ўтказиш орқали, чироқнинг қанчалик қулайлигини, уларнинг орасидаги фарқни, қанча меҳнат кетишини уларга тушунтиришга қаратиш.

2-мавзу. Электр жиҳозлари ва уларга эҳтиёткорлик чоралари

Болаларга электр жиҳозлари, уларнинг электр қуввати орқали ишлаши ҳақида тушунча бериш. Болаларни электр токига нисбатан эҳтиёткорона муносабатларини тарбиялаш ҳамда электр токини тежашга ўргатишда давом этиш.

Қатъиян тақиқланган нарсалар электр розеткалари ва электр жиҳозларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва бу нарсалардан болаларнинг фойдаланишлари қатъиян ман қилинганлиги ҳақида огоҳлантириш.

Болалар ҳар қандай вазиятда ҳам мустақил равишда электр жиҳозларидан фойдаланиши, қўлдан кўчириб олиш ёки қўйиб қўйиш мумкин эмаслигини тушунтириш. Ўқув давомида турли бадий асарлар, ўйинлардан оғина қилиш.

3-мавзу. Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(электр розеткалари ва электр жиҳозлар)

Болаларга уй- рўзғорда фойдаланишда хавф туғдирадиган нарсалар: қатъиян тақиқланган нарсалар: гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар билан таништириш.

Болаларга гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар^аа^а фақатгина катталар фойдаланиши мумкинлигини тушунтириш. Бу нарсалардан болаларнинг фойдаланишлари қатъиян ман қилинганлиги ҳақида огоҳлантириш. Бола ҳар қандай вазиятда ҳам мустақил равишда гугурт ишлатишда, газ плитасини ёқиши, электр жиҳозларидан фойдаланиши, ^қеё^аа^а ^уё^аё^о ^йа^аё^её^а ^йё^аё^а ^уқ^её^аё^её^аё^е мумкин эмаслигини тушунтириш ^йа^оғ^оё^йё^о давомида турли бадий асарлар, ўйинлардан ^ой^её^аё^аё^аё^е.

4-мавзу. Электр токини тежаймиз

Болаларга электр токига нисбатан эҳтиёткорона муносабатни тарбиялаш, электр токини тежашга ўргатиш. Кундуз кунлари чироқни ўчириш, чироқни тежаш, чироқ ёқиш тугмаларини бекорга ўйнамаслик, ундан оқилона фойдаланишга ўргатишда давом этиш.

5-мавзу. “Чароғбон” касби билан таништириш.

Болаларни чароғбон касби ҳақидаги билимларни аниқлаш ва кенгайтириш. Чароғбон бўлиш учун нима иш қилиш керак, чароғбон қандай фазилатларга эга бўлиши кераклиги ҳақидаги билимларни кенгайтириш. Чароғбон касбига бўлган муҳаббатни ошириш.

6-мавзу. “Бола уйда ёлғиз” суҳбат

Болаларга уй- рўзғорда фойдаланишда хавф туғдирадиган нарсалар: қатъиян тақиқланган нарсалар: гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар билан таништириш.

Болалар ёшини инобатга олган ҳолда эҳтиёткорлик билан тўғри фойдаланиш керак бўлган нарсалар: игна, қайчи, пичоқ;

Телевизордан фойдаланилганда унинг олдида яқин бормаслик, унинг муруватларини бекорга босмаслик, телевизорни яқиндан кўриш кўзга ёмон таъсир кўрсатиши ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш.

Бола уйда ёлғиз мавзусида ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

7-мавзу. “Қўғирчоқ Лолахонни кийимини дазмоллаймиз” таълимий ўйин

Болаларга дазмол, дазмол қилиш, дазмолланган кийимлар сип-силлиқ, чиройли бўлиши ҳақида тушунча бериш. Мазкур ўйин орқали болаларнинг меҳнатга бўлган қизиқишини тарбиялаш.

Машғулот давомида болаларга дазмол электр қуввати туфайли ишлаши ҳақида тушунча бериш. Катталар дазмолдан фойдаланганларида уларнинг олдида яқин бормаслик, акс ҳолда бирор жойлари иссиқ дазмолдан куйиб қолишлари мумкинлиги ҳақида тушунчаларни мустаҳкамлаш.

Дазмолдан фойдаланиш қоидалари ҳақида ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

8-мавзу. “Кўчамиздаги чироқлар” расм иши

Болаларга кўчадаги чироқлар мавзусида мустақил ижод қилиш учун шароит яратиб бериш. Чироқларни гуаш бўёғи билан чизиш, унинг тузилиши, жойлашишига аҳамият бериш. Мўйқалам билан ишлаш техникасини шакллантириш: мўйқаламни эркин ва ишонч билан юргиза олиш. Ишга нисбатан мустақиллик, ишонч, тартиб билан ишлашга ўргатиш. Ўз кўчаларига нисбатан муҳаббат уйғотиш.

9-мавзу. Пўлат Мўмин. “Чароғбон” шеърини ўқиб бериш

Чироқчилик касби ҳақидаги билимларни аниқлаш ва мустаҳкамлаш.

Чироқчилик касби нечоғлиқ керак касб эканлигини болаларга тушунтириш.

Болаларни шеърга қизиқтириш, шеър мазмунини тушунишларига ёрдам бериш. Чироқчилик касбига бўлган муҳаббатни ошириш.

II-БОБ. Сувни эъзозлаш

1-мавзу. “Сувни эъзозлаш” ҳақида суҳбат

Сув оби- ҳаёт эканлиги, сув бўлмаса ҳаёт бўлмаслиги, инсонларнинг ундан ичиш, ювиниш, деҳқончилик, чорвачилик, қурилиш ва ҳоказоларда фойдаланиши. Сувни асраш, оқар ариқларни тоза сақлаш, ахлат ташламаслик, сувни исроф қилмаслик, ундан оқилона фойдаланиш ҳар биримизнинг бурчимиз эканини тушунтириш. Сувнинг инсон ҳаёти учун зарурлиги, инсонга ҳузур, табиатга гўзаллик бағишлаши, энг бебаҳо бойлик эканлиги ҳақида тушунча бериш. Сувни исроф қилмаслик, уни асрашга оид мақол, ҳикоялар айтиб бериш, расмлар орқали тушунтириш.

2-мавзу. Қўл ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш

Болаларга шахсий гигиена қоидаларига риоя этишни ўргатиш. Болаларга қўл ювиш қоидасини тушунтириш ва амалда кўрсатиб бериш. Қўл ювиш вақтида сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунча беришда давом этиш.

3-мавзу. Тиш ювиш вақтида сувни тежашга ўргатиш

Болаларга шахсий гигиена қоидаларига риоя этишни ўргатиш. Болаларга тиш ювиш қоидасини тушунтириш ва амалда кўрсатиб бериш. Тиш ювиш вақтида сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунча беришда давом этиш.

4-мавзу. “Бола уйда ёлғиз” суҳбат

Болаларга уйда ёлғиз қолганларида сув қранларини очик қолдирмаслик, сувга эҳтиёткорлик муносабатда бўлиш, сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунча бериш.

5-мавзу. “Қўғирчоқ Лолахонни кийимини ювамиз” таълимий ўйин

Болаларда меҳнатсеварликни тарбиялаш. Болаларга куйлакни тоза ювиш, тоза чайиш, илиб қуриштиш ҳақида тушунча бериш. Куйлак қуриб бўлгач дазмоллаш кераклигини тушунтириш. Болаларга қўғирчоқни кийимини ювиш орқали сувга эҳтиёткорлик муносабатда бўлиш, сувни исроф қилмаслик, сувни тежаш ҳақида тушунча бериш.

6-мавзу. Ўсимликларини парвариш қилиш

Болаларнинг полиз ўсимликлари ҳақидаги билимларини мустаҳкамлаш. Болаларнинг полиз ўсимликларига бўлган қизиқишлари ва уларни парваришлаганга бўлган иштиёқларини ривожлантириш. Болаларга ўсимликларини парвариш қилишда оқар сувлардан фойдаланиш, ичимлик сувини тежаш, сувни исроф қилмаслик ҳақида тушунча бериш.

7-мавзу. “Сув кимга керак?” таълимий ўйин

Сув оби- ҳаёт эканлиги, сув инсонлар, ҳайвонлар, ўсимликлар учун кераклиги, сув бўлмаса ҳаёт бўлмаслиги, инсонларнинг ундан ичиш, ювиниш, деҳқончилик, чорвачилик, қурилиш ва ҳоказоларда фойдаланиши. Сувни асраш, оқар ариқларни тоза сақлаш, ахлат ташламаслик, сувни исроф қилмаслик, ундан оқилона фойдаланиш ҳар биримизнинг бурчимиз эканини тушунтириш. Сувнинг инсон ҳаёти учун зарурлиги, инсонга ҳузур, табиатга гўзаллик бағишлаши, энг бебаҳо бойлик эканлиги ҳақида тушунча бериш. Сувни исроф қилмаслик, уни асрашга оид мақол, ҳикоялар айтиб бериш, расмлар орқали тушунтиришда давом этиш.

8-мавзу. Ў.Хошимов “Томчи ҳақида эртак”

Болаларни адабий эртакка қизиқтириш, маъносини тушунишларига ёрдам бериш. Сувнинг ер ва осмон оролиғида айланиши ҳақида тушунча бериш. Болаларни мантиқий фикрлашга ундаш. Ичимлик сувини тежашга ўргатиш.

9-мавзу. Сувни асраш ҳақида мақоллар ўргатиш

Болаларга сувни исроф қилмаслик, уни асрашга оид мақоллар айтиб бериш, мақоллар маъносини расмлар орқали тушунтириш. Болаларнинг сувни исроф қилмаслик, уни асраш кераклигини тушунишларига эришиш.

III-БОБ. Газ ўта фойдали, лекин...

1-мавзу. “Онамиз-пазанда” суҳбат

Болаларни ота-онасига ошхона ишларига ёрдам беришга одатлантириш. Ўзи қилган ишнинг бошқаларга фойдаси борлигини билишга, бошлаган ишини охирига етказиб, ҳаммага ёқадиган бўлишга ундаш. Меҳнатнинг натижасини кўрганда қувонишни тушунтириш, меҳнатга тўғри муносабатни тарбиялаш. Ошхона асбобларидан эҳтиёткорона фойдаланишга ўргатиш.

Болаларга газ ажойиб ва арзон ёнилғи экани ҳақида тушунча бериш. Табиий газ захарли экани, кундалик турмушда газдан фойдаланишимиз, ундан эҳтиёткор бўлиб фойдаланишимиз кераклиги ҳақида тушунча бериш. Болаларга ошхонада газдан нотўғри фойдаланилса, катта хавф туғдириши, кўпдан кўп фалокатлар чиқаришини, шу сабабдан газ плитасига яқинлашмаслик ва турли муруватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш;

Газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билиш ҳақида тушунча бериш.

2-мавзу. Айрим нарсаларга тўғри муносабатда бўлишга ўргатиш ва улардан фойдаланишни ман қилиш.(гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш)

Болаларга уй- рўзғорда фойдаланишда хавф туғдирадиган нарсалар: катъян тақиқланган нарсалар: гугурт, газ плитасини ёқиш, печка ёқиш, электр розеткалари ва электр жиҳозлар билан таништириш.

Газни тушунган ҳолда қўллаганда оилалар учун ўта фойдали экани, уларнинг оила юмушларини енгиллаштириши, агарда улардан нотўғри фойдаланилса, катта хавф туғдириши, кўпдан кўп фалокатлар чиқаришини, шу сабабдан газ плитасига яқинлашмаслик ва турли муруватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш, газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билиш.

3-мавзу. Ўт ўчирувчилар меҳнати билан таништириш

“Ўт ўчирувчи” касби ҳақидаги билимларни аниқлаш. Одамларни хавф-хатардан муҳофаза қилаётган ташкилотлар ишлари билан таништириш. Кишиларнинг мол-мулклари ва ҳаётларини хавф остида қолишига нималар сабаб бўлиши ҳақидаги тушунчаларга эга бўлишларига эришиш. Ўт ўчиришда замонавий асбоб-ускуналар билан таништириш. Нима учун хизмат

қилишини ўргатиш.

4-мавзу. “Ёнғин” шеърини ўқиб бериш

Болаларга шеърни ўқиб бериш орқали гугурт билан ўйнаш ёнғинга олиб келишини, ёнғин - ҳалокат, қулфат экани ҳақида расмлар орқали тушунча бериш. Ёнғиннинг келиб чиқиш сабаблари ва олдини олиш йўллари ҳақида тушунча бериш. Ёнғинга қарши қонун-қоидалар билан таништириш. Болаларга гугурт ўйнамаслик, газ плитасига яқинлашмаслик ва турли муруватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш, газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билишга ўргатиш.

5-мавзу. “Ҳаётда учрайдиган тасодифий вазиятлар” суҳбат

Болаларга тасодифий вазиятлардан чиқиш учун телефондан фойдаланиш қоидаларини, таниш ва яқин инсонларнинг телефон рақамларини билишларини ўргатиш. Болаларни телефон билан ўйнашни тасодифан телефон қилишдан фарқлашга ўргатиш. Телефон орқали ҳақиқий сўзлашишни махсус машқларда мустаҳкамлаш ва ота-оналар билан ҳамкорликда иш олиб бориш.

6-мавзу. “Оила” таълимий ўйин

Оила ўйини орқали асосий эътиборни гугурт ўйнамаслик, газ плитасига яқинлашмаслик ва турли муруватларини бекордан бекорга бурамасликни уқтириш, газ ҳидини сезишлари билан дарҳол катталарга айтиш зарурлигини билиш ҳақида болаларга тушунча бериш.

7-мавзу. “Қўғирчоқ Лолахонни овқатлантирамиз” таълимий ўйин

Болаларни овқатланиш одобига ўргатиш. Болаларни овқатланиш вақтида ишлатиладиган анжомлар билан таништириш ва сўз луғатини бойитиш. Ўйин давомида ошхонада болаларга қатъиян тақиқланган нарсаларни: гугурт ўйнамаслик, газ плитасини ёқмасликни тушунтириш.

8-мавзу. «Тежамкорлик- яхши одат» суҳбат

Тежаш — бу нарсаларни исроф қилмаслик, уни қадрлаш, ҳар бир буюмни ўз меъёрида ишлата билиш эканлиги, исрофгарчиликка йўл қўймаслик, режалилик ҳар бир оилага қут-барақа, бахт-саодат олиб келиши ҳақида тушунчаларини мустаҳкамлаш.

Исрофгарчилиكنинг охири ночорлик, хор-зорликка олиб келишлишини ривоят, ҳикоятлар орқали тушунтириш.

Намунавий машғулоти ишланмаси

Мавзу: 3.Ибрагимованинг «Чироқ» ҳикоясини ўқиб бериш.

Мақсад: Болаларга ҳикоя мазмунини тушунишларига эришиш. Болаларга чироқ орқали уйларимиз ёруғ, дилларимиз равшан эканини тушунтириш. Чироқни тежаш ва ундан оқилона фойдаланиш кераклиги ҳақида тушунча бериш. Кундуз кунлари чироқни ўчириш, чироқни тежаш, чироқ ёқиш тугмаларини бекорга ўйнамаслик, ундан оқилона фойдаланишга ўргатиш.

Керакли жиҳозлар:

Мавзуга мос мазмунли расмлар

Машғулотнинг бориши.

Тарбиячи: Болалар, қандай уйни ёруғ уй деймиз? Чироқни қайси вақтда ёқамиз? Уйингизда ҳамма хоналарнинг чироқлари бир вақтда ёқиладими? Ким беҳуда чироқ ёқилиб туришини олдини олади?

Ҳозир мен, сизларга **3.Ибрагимованинг «Чироқ» ҳикоясини** ўқиб бераман. Болалар, агар ҳикояни яхшилаб эшитсангиз, ёниб турган ортиқча чироқни ўчириб қўйиш, электр токини тежаш, яъни исроф қилмаслик эканини билиб оласиз. (Тарбиячи ҳикояни ифодали ўқиб беради).

ЗАМИРА ИБРОҲИМОВА

ЧИРОҚ – ЁРУҒЛИК!

Умар билан Абдусамад баҳор келса олти ёшга тўлади. Улар қўшни яшайди, боғчага ҳам бирга боради. Ҳозир болалар гилам устига ёйилган кизил, сариқ, кўк леголардан уйча қуришяпти.

- Мен уйимни қуриб бўлдим. Қара, чиройлими? – деди Умар.
- Вой, росали чиройли уй қурибсан, - деди астойдил севиниб Абдусамад.
- Агар-чи, уйдаги ҳамма чироқларни ёқиб қўйсам, уй яна ҳам чиройли, ёп-ёруғ бўлади.
- Мен уйдаги ҳамма чироқни баравар ёқмайман. Дадам, “Чироқни ўчириб юргин. Электр токини исроф қилма!” деганлар.
- Ҳм-м, даданг, ёп-ёруғ уйни ёмон кўрар эканлар-да, - деди Умар масхаралагандек.
- Ҳеч ҳамде. Ўзинг ёмон кўрасан. Мени дадам ёруғ уйни росали яхши кўрадилар, - деди жаҳлланиб Абдусамад.
- Нега бўлмаса чироқни ўчириб юр!, - дейдилар.
- Чироқ бекорга ёниб турса, у исроф бўлади-ку, шуни ҳам билмайсанми?
- Кўп-п чироқ ёниб турса, ҳамма жой чарақлаб кетади, билдингми?- деди бўш келмай Умар.

Тортишувга зимдан кулоқ солиб турган боғча тарбиячиси – Башорат опа болаларнинг ёнига келди, қатор турган кичик курсичалардан бирига ўтирди.

- Умаржон, болажоним, чарақлаган, ёп-ёруғ уйни, ёруғликни биз ҳаммамиз яхши кўрамыз. Тўғрими, болажонлар.

Атрофда тўпланиб турган болалар “Тўғри!” деб тасдиқлашди.

- Лекин, асалтойларим, Абдусаматга дадаси жуда яхши, керакли нарсани ўргатибди. Электр токини тежаш керак. Шунда уйимиз ҳамиша ёруғ бўлади.
 - Тежаш... нима у? – ҳайрон бўлиб сўради Умар.
 - Ёниб турган ортиқча чироқни ўчириб қўйсанг, электр токини тежайсан, яъни исроф қилмаган бўласан, - деди Башорат опа жилмайиб.
 - Жўмракдан оқиб ётган сувни ўчириб қўйсақ, сувни тежаган бўламыз-а, Башорат опа, - деди Муниса.
 - Баракалла, ширин қизим! Сув, электр токи, овқатларимизни пиширадиган, чойимизни қайнатадиган табиий газ бизга берилган улуғ неъматлардан биридир. Уларни исроф қилмай, тежаб ишлатиш энг яхши одатлардан бири ҳисобланади. Сизлар яхши, чиройли одатларга амал қилишни ёқтирасизми?
 - Мен ёқтираман, - деди Умар.
 - Мен ҳам яхши боламан, - деди кўзлари чакнаб Ҳасан.
- Гуруҳдаги бошқа болалар ҳам қувноқлик билан уларнинг гапига қўшилди.
- Ундай бўлса, келинлар, биргаликда қайтарамиз. Башорат опа дона-дона қилиб, аста такрорлади:
 - Чироқ – ёруғлик! Сув - ҳаёт! Биз ҳаётни, ёруғликни яхши кўрамыз. Уларни бекорга исроф қилмаймиз!

Болалар устозларининг сўзларини ўқтам овозда, баралла қайтаришди. Бугун боғча болалари, айниқса Умаржон электр токини исроф қилмаслик ҳақида ана шундай чиройли сабоғ олди.

Ҳикоя бўйича саволлар:

1. Умар легодан нима қурди?
2. Қурилган уйни кўриб Абдусамат Умарга нима қилишни таклиф этди?
3. Умар Абдусаматга нима деб жавоб берди?
4. Боғча тарбиячиси болаларга чироқни ўчириш ҳақида нима деб тушунтирди?

- Болалар Башорат опа билан биргаликда қандай жумлаларни қайтаришди? (Чироқ – ёруғлик! Сув - ҳаёт! Биз ҳаётни, ёруғликни яхши кўрамыз. Уларни бекорга исроф қилмаймиз!)
- 5.Болалар, ҳикояни эшитиб, қандай сабоқ олдингиз?
- Тарбиячи: Баракалла болалар, сув, электр токи, овқатларимизни пиширадиган, чойимизни қайнатадиган табиий газ бизга берилган улуғ неъматлардан бири. Уларни исроф қилмай, тежаб ишлатиш энг яхши одатлардан бири ҳисобланади. Сизлар, бундан буён ёниб турган ортиқча чироқни ўчириб қўйсангиз, электр токини тежаган бўласиз, электр токи тежалганда уйимизда ҳамиша чироқ ёниб туради. Жўмракдан оқиб ётган сувни кўрсангиз, ўчириб қўйинг, сувни тежаган бўласиз. Сув ҳамма учун керакли неъмат. Сувсиз ўсимликлар ўсмайди, одамлар, ҳайвонлар сувсиз яшай олмайдилар. Ичимлик сувини тежаб ишлатсак, ичимлик суви ҳаммага етади, тугаб қолмайди. Доимо, ана шундай яхши одатларга амал қилинг.

Фойдаланилган адабиётлар

- 1.“Болажон” таянч дастури. Тошкент -2010йил
- 2.3. Раҳимова,К.Низомова ва бошқалар “Ҳаёт хавфсизлиги асослари ” дастури ва услубий қўлланмаси. Тошкент-2006йил
- 3.А.3.Тошқўзиева “Иқтисодий билимлар сари”. Тошкент-2009йил
4. “Зумрадойлар давраси”йўриқномаси. Тошкент -2014йил

Мундарижа

Кириш.....	3
Ўрта гуруҳ.....	4
Катта гуруҳ.....	11
Мактабга тайёрлов гуруҳи.....	19
Фойдаланилган адабиётлар.....	29